

Klinik Ortamlarda İntörn Hemşire Öğrencilerin Eğiticilerden Beklentileri: Kalitatif Çalışma

Intern Nursing Students' Expectations from Instructors in Clinical Settings: A Qualitative Study

Fatma CEBECİ¹, Arzu TAT ÇATAL², Ayşe UÇAK³

ÖZ

Eğitiminin önemli bir bölümünü klinik ortamlarda gerçekleştiren hemşirelik öğrencilerinin, uygulamalarda eğiticilerden beklentilerinin derinlemesine incelenmesi, öğrenme ortamlarının iyileştirilmesi ve mesleki bilincin geliştirilmesinde önemli bir ihtiyaçtır. Bu araştırma, klinik ortamlarda intörn hemşire öğrencilerin eğiticilerden beklentilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, Akdeniz Üniversitesi Hastanesi'nde klinik uygulamaya çıkan ve bu kalitatif araştırmaya gönüllü yedi intörn hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşmeler yoluyla çevrimiçi olarak toplanmıştır. Tüm görüşmeler kelimesi kelimesine tam anlamıyla yazıya dökülmüş ve tekrarlı okumalarla içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Verilerin analizinde “güvenli öğretim ortamı yaratma” ve “öğrenme kaynağı olarak bireyler” olmak üzere iki ana tema elde edilmiştir. Katılımcıların klinik ortamlarda güvenli öğretim ortamı yaratma teması dört ve öğrenme kaynağı olarak bireyler ise beş alt temadan oluşmaktadır.

Bu çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin, klinik ortamlardaki öğretici kaynak algıları ve güvenli öğrenme ortamının özelliklerine ilişkin görüşleri ön plana çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik eğitimi, İntörnlük, Klinik uygulama, Kalitatif

ABSTRACT

An in-depth examination of nursing students' expectations from educators in practice is an important need to improve learning environments and develop professional awareness. This research was carried out to examine the expectations of intern nursing students from clinical instructors. The study was conducted with seven intern students who intended for clinical practice at Akdeniz University Hospital and volunteered for this qualitative research. The data were collected online through in-depth semi-structured individual interviews. All interviews were transcribed word-for-word and evaluated using the content analysis method through repeated readings.

During data analysis, two main themes were obtained: "creating a safe teaching environment" and "individuals as a source of learning". The theme "creating a safe teaching environment in clinical settings" consists of four sub-themes, while "individuals as a source of learning" consists of five.

In this study, intern nursing students' views on educational resource perceptions in clinical settings and the characteristics of a safe learning environment were emphasized.

Keywords: Clinical practice, Internship, Nursing education, Qualitative

Bu araştırma için Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmış (07.06.2021/70904504/350) ve "4. Uluslararası 13-16 Ocak 2022'de 12. Ulusal Türk Cerrahi ve Ameliyathane Hemşireliği Kongresi'nde "Sözel Bildiri" olarak sunulmuştur.

¹Prof. Dr., Fatma CEBECİ, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, fcebeci@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5504-3564

²Arş. Gör., Arzu TAT ÇATAL, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, arzutatben@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5935-2700

³Dr. Öğr. Üyesi., Ayşe UÇAK, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ayseucak32@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5577-8635

İletişim / Corresponding Author: Arzu TAT ÇATAL
e-posta/e-mail: arzutatben@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 30.03.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 13.06.2023

GİRİŞ

Hemşirelik eğitimi teorik ve uygulamalı eğitim süreçlerini içermektedir. Uygulamalar hemşirelik eğitiminin temelini oluşturmaktadır.¹ Farklı klinik ortamlarda gerçekleştirilen uygulamalı eğitimler, bakımın öğretilmesi için vazgeçilmezdir.² Klinik ortamlarda yapılan uygulamanın temel amacı öğrencinin mesleki bilgi ve becerisini geliştirmektir. Öğrenciler klinik öğrenme ortamlarında, hemşirelik kültürünü, hemşirelik teorisini uygulama ile bütünleştirmeyi ve hasta bakımının araştırmalarla geliştirilebileceğini öğrenir.³ Klinik öğrenme ortamlarının kalitesi arttıkça hemşirelik öğrencilerinin akademik motivasyonlarının da arttığı bilinmektedir.⁴

İntörnlük eğitim programı tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de son yıllarda kullanılmaya başlanan intörnlük programı, üç yıllık eğitimini başarıyla tamamlayan hemşirelik öğrencilerine son yıllarında mesleki bilinç ve deneyim kazandırma süreci olarak uygulanmaktadır.⁵

Öğrenciler intörnlük uygulaması ile uygulama alanlarında daha fazla uygulama yapma fırsatı bularak kliniğe ve mesleğe uyum süreçlerini kolaylaştırmaktadır.^{6,7} İntörnlük uygulamasının öğrencilerin hemşirelik eğitiminden aldığı doyumu arttırdığı da bilinmektedir.⁸ Klinikte çalışan hemşireler de intörnlük uygulamasının öğrencilerin özgüven, mesleki uyum, sorumluluk duygusu ve mesleki becerileri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir.^{6,9}

Literatürde Türkiye’de klinik ortamlarda hemşire eğitiminde yeterli sayıda yüksek nitelikli hemşire eğitmeni olmaması, öğrencilerin eğitimcilerden yeterli rehberlik alamaması, klinik hemşireler tarafından öğrencilere yeterli destek verilmemesi, uygun rol modellerin olmaması, iletişim sorunları, öğrenci sayısının fazla olması gibi sorunlar olduğu belirtilmektedir.^{10,11} Etkin bir klinik eğitim ortamının sağlanması için öğretim elemanları, hemşireler, okul ve hastane yönetimi arasında işbirliği sağlanmalıdır.¹²

Klinik ortamlarda eğitimin başarısı eğitmenler, öğrenciler, sağlık çalışanları ve fiziksel ortam gibi çeşitli faktörlerden de etkilenmektedir.¹³ Hemşirelik öğrencisi, klinik ortamda klinik eğitmen tarafından yönetilen bir çırak olarak kabul edilmektedir. Bu eğitmenin öğrencilere hızlı tempolu bir ortamda çalışırken kendilerini güvende hissetmeleri için ihtiyaç duydukları esnekliği ve problem çözme becerilerini geliştirirken klinik görevlere öncelik vermelerini öğretmek gibi hayati rolleri vardır.¹⁴

Hemşirelik eğitiminde sınıf ve simülasyona dayalı deneyimler öğrencilerin öğrenme gelişimine önemli katkılar sağlar,¹⁵ ancak gerçek klinik uygulama ortamlarındaki deneyim, öğrencileri geleceğe hazırlamanın yeri doldurulamaz bir bileşenidir.¹⁶ Yapılan bir kalitatif çalışmada hemşirelik öğrencileri klinik bilgi ve becerilerini yetersiz buldukları için bakım vermektan ve hastalara dokunmaktan korktuklarını ve teorik bilgilerini uygulamaya aktaramadıklarını belirtmişlerdir.¹² Klinik ortamlarda öğretim elemanları, hemşireler ve akranlar öğrenciler için öğrenme kaynağı olabilmektedir. Etkili bir hemşirelik klinik eğitmeninin özelliklerinin belirtildiği bir derlemede kişiler arası ilişkiler geliştirme yeteneğinin en değerli beceri olduğu görülmüştür. Genel olarak ulaşılabilir olmanın da etkin bir klinik eğitmen olmak için gereken en önemli kişilik özelliği olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁴

Klinik ortamlarda gerçekleştirilen uygulamalar hemşirelik eğitiminin önemli bir parçasıdır. Geleceğin hemşirelerine bilgi ve beceri öğretimi ve önemini kavratmanın en iyi yolu hastane uygulamalarıdır. Klinik alanlarda görev alan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin klinik ortamlarda eğitimcilerden beklentilerinin bilinmesi intörnlük uygulamasına ilişkin yeterliliklerin geliştirilmesi için değerli bilgiler kazandırabilir ve rehberlik hizmeti sağlayabilir.

Bu çalışmanın amacı klinik ortamlarda intörn hemşire öğrencilerin eğitimcilerden

beğlentilerini incelemektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, klinik ortamlarda intörn hemşire öğrencilerin eğitimcilerden beğlentilerini incelemek amacıyla kalitatif yöntemle yapılmıştır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Katılımcılar, amaçlı örnekleme, doygunluk ilkeleri ve Akdeniz Üniversitesi Hastanesi'nde klinik uygulamaya çıkan intörn hemşirelik öğrencisi olma kriterlerine göre seçilmiştir. Kalitatif araştırmalarda örneklem genişliği ile ilgili bir kural yoktur. Örneklem genişliği ile ilgili önerilen yaklaşımlardan biri, yeni bir bilgiye ulaşamadığında ya da bilgiler tekrar edilmeye başlanana kadar veri toplamaya devam edilmesi şeklinde olan "tekrarlama noktası"dır.¹⁷ Amaca yönelik örneklem büyüklüğü yöntemine dayalı olarak, veriler doyum noktasına ulaştığında, yeni bilgiler ortaya çıkmadığında ve tekrar etmeye başladığında veri toplama sonlanır. Çalışma 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Akdeniz Üniversitesi Hastanesi'nde klinik uygulamaya çıkan intörn hemşirelik öğrencileri ile yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, tanımlayıcı ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak elde edilmiştir. Bu formlar, araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır.^{12,18-20} Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmanın kalitatif doğasına uygun olarak açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Bu form, giriş ve görüşme olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümüne "İntörn uygulamanız ile ilgili ne düşünüyorsunuz?" sorusu ile başlanmış ve her katılımcıya "Klinik uygulamalarda eğitimcilerden beğlentileriniz nelerdir?" ana sorusu yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ardından öğrencilerin demografik bilgilerini içeren anket formu doldurulmuştur.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Kalitatif araştırmanın doğasına uygun olarak verilerin toplanmasında görüşmeyi kabul eden öğrenciler ile bireysel derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma kayıtlarında yanlılığa yol açmamak için görüşmeler üniversite dışından, öğrencilerin derslerinden sorumlu olmayan araştırmacı (AU) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan gönüllü öğrenci sayısı yedidir. Derinlemesine bireysel görüşmeler çevrimiçi olarak yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Kaydedilen görüşmeler, ham verileri elde etmek için görüntülerle karşılaştırılmıştır. Ham veriler tekrarlanan okumalardan sonra gruplandırılmıştır. Tüm görüşmeler kelimenin tam anlamıyla deşifre edilmiştir. Verilerin analizinde Graneheim ve Lundman (2004)²¹ tarafından tanımlanan içerik analizi kullanılmıştır. Verilerin geçerliliğini artırmak için katılımcıların ifadeleri üç farklı kişi (üç yazar) tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlar karşılaştırılarak farklılıklar tartışılmış, paylaşılan kodlar ve kategoriler oluşturulana kadar değerlendirmeler tekrarlanarak sürdürülmüştür.²¹

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay (07.06.2021, 70904504/350) ve araştırmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin alınmıştır. Araştırma Helsinki deklarasyonu ilkelerine uygun şekilde yapılmıştır. Çalışmaya katılan bireylere çalışma öncesinde bilgilendirme yapılmış ve yazılı Aydınlatılmış Onamları alınmıştır. Katılımcılara, toplanan verilerin gizli tutulacağı ve veriler gönderilirken takma adların kullanılacağı konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Klinik ortamlarda intörn öğrencilerin eğitimcilerden beklentilerinin incelendiği bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın kalitatif yöntemle yapılması ve örneklemin bir üniversitenin intörn hemşirelik öğrencilerinden oluşması nedeni ile tüm evrene genellenemez. Bu sınırlamalara rağmen çalışma sonuçlarının

hemşirelik intörn eğitiminin planlanması ve uygulanmasına katkıları önemlidir.

Teşekkür

Çalışmaya katılmayı kabul ederek değerli zamanlarını ayıran tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma örnekleminin demografik özellikleri incelendiğinde ikisinin erkek, beşinin kadın olduğu ve yaşlarının 21 ile 25 arasında değiştiği görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Verileri

Katılımcı Takma Adı	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum
Ahmet	21	E	Bekar
Ali	25	E	Bekar
Ayşe	22	K	Bekar
Arzu	22	K	Bekar
Fatma	23	K	Bekar
Ebru	25	K	Bekar
Emine	22	K	Bekar

Kalitatif görüşmelerin içerik analizi sonucunda iki ana tema elde edilmiştir (Tablo 2). Hemşirelik öğrencileri intörnlük döneminde kliniklerde daha fazla uygulama yapma fırsatı bulmakta olup, bu süreçte eğitimciler tarafından beklentilerinin karşılanması önemlidir. Bu bölümde “güvenli öğretim ortamı yaratma” ve “öğrenme kaynağı olarak bireyler” ana temaları ve bunların alt temaları ele alınmıştır. Alıntı yapılan tüm katılımcılara anonimliklerini sağlamak için takma adlar verilmiştir.

Tablo 2. Klinik Ortamlarda İntörn Hemşire Öğrencilerin Eğitimcilerden Beklentileri

Temalar	Alt temalar
Güvenli öğretim ortamı yaratma	Derse uygun klinik alan Klinik ortama uygun öğrenci dağılımı Özerklik Klinikte teori sorgulanmaması, uygulamaya odaklanılması
Öğrenme kaynağı olarak bireyler	Ekip üyelerinin yaklaşımı Hasta ve yakınlarının yaklaşımı Hemşirelerle birebir çalışma/uygulama yapma Akran desteği Öğretim elemanları ile uygulama yapma

1. Güvenli Öğretim Ortamı Yaratma

Katılımcılardan beşi, çeşitli ifadelerle güvenli öğretim ortamı yaratma ile ilgili beklentilerinden bahsetmişlerdir.

a. Derse Uygun Klinik Alan

Katılımcılar klinik ortamlarda uygulamalar ile ilgili her durumu görme ve uygulama imkânı olmasının kendilerini geliştirmede önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılardan biri (Arzu) bu konuyu “... kliniklerde hasta ile ilgili uygulamaları yapmak, hastaların durumuna göre kayıtların ve evrakların sisteme girilmesi, hastada gelişen herhangi bir komplikasyon durumunda müdahale edilmesi... yani uygulamalarda klinikteki her durumu görme, uygulama imkanı çok önemli, böylece kendimizi geliştirebiliyoruz...” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar hasta güvenliğinin önemli olduğunu ve hastaya zarar vermemek

için bilmedikleri uygulamaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri (Fatma) bu durumu: “...hasta güvenliği için... bildiğini yap, yapamayacaksan hastaya zarar verme ...” şeklinde belirtmiştir.

b. Klinik Ortama Uygun Öğrenci Dağılımı

Katılımcılar, kliniklerde öğrenci sayısının uygun öğrenme ortamı için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılardan biri (Ali) bu durumu: “...kliniklere uygun/yeterli sayıda öğrenci ile çıkmak, okulun bize sağladığı çok güzel bir olanak...” şeklinde ifade etmiştir.

c. Özerklik

İntörn öğrenciler, klinik ortamlarda bağımsız olarak uygulama yapabilmenin sorumluluk duygularını arttırdığını, onları rahatlattığını ve hasta bakımına daha çok zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri (Ahmet) bu konuda şunu ifade etmiştir: “kliniklerde biz özgür bırakıldık yani hemşirelerle baş başa bırakıldık, bu bizim sorumluluk almamızı sağladı... çok rahatlatı.” Bir diğer katılımcının (Ali) konu ile ilgili ifadesi ise şu şekildeydi: “hasta bakım uygulamalarında biraz bağımsız bırakıldığımızdan hasta bakımlarını rahat bir şekilde yapabildik.”

d. Klinikte Teori Sorgulanmaması, Uygulamaya Odaklanması

Klinikte öğrenciler öğretim elemanlarının ağırlıklı olarak teori sorguladıklarını, vizitlerin öğrencilerde strese neden olduğunu ve öğrenmelerini engellediğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri (Ahmet): “Klinik uygulamalarda sürekli soru sorma, vizit, ödev, gibi şeylere kafayı takmadan özgürce hemşirelerle çalışmak çok yararlı, hoca gelip soru soracak stresi yaşamadan hasta bakımına odaklanmak çok rahatlatıcı...” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenciler öğretim elemanlarının klinikte olmasının kendileri üzerinde baskı oluşturduğunu ve hasta bakımına odaklanmalarını engellediğini düşündüklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı (Ali) bu durumu: “...hocanın klinikte olması öğrencilerde baskı oluşturuyor sürekli soru

soruyorlar... hasta odaklılıktan ziyade teori odaklı olunuyor, hoca şunu sorar öğreneyim, yani şu uygulamayı yapayım değil, soruyu yanıtlamak için öğreneyim... hoca başımızda olmadığı zaman gayet iyi hasta odaklı çalışıyoruz, birinci hedefimiz hasta ve bildiklerimizi uygulayarak pratik kazanma...” şeklinde belirtmiştir. Öğrenciler intörlük uygulamasında öğretim elemanları tarafından sürekli vizit yapılmasının öğrenmelerini zorlaştırdığını, vizit saatlerinin azaltılması ya da belirli zamanlarda yapılmasının streslerini azaltmada etkili olabileceğini vurgulamışlardır. Katılımcılardan biri (Ayşe): “...intörlükte daha çok deneyim kazanmamıza sebep olan şey vizitlerin olmamasıydı, sadece uygulamaya yönelik olduk, hastaya odaklandım ve hemşire gibi çalıştım, vizit varken hastalarla ilgilenemiyorduk, sürekli kendi hastamız ile ilgili not alıyorduk, ilaçlarını ezberlemeye çalışıyorduk birbirimize sorular soruyorduk, strese giriyorduk ve öğrenemiyorduk, vizit saatleri azaltılabilir ya da haftada belirli bir günde yapılabilir... aksi halde her an ne zaman geleceği belli olmayan stresli bir süreç... sürekli soru çalışma... herkesin şikayet ettiği konu bu...” şeklinde ifade etmiştir.

2. Öğrenme Kaynağı Olarak Bireyler

Klinik ortamda öğrenciler uygulamaları öğretim elemanları, hemşireler ve arkadaşlarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

a. Ekip Üyelerinin Yaklaşımı

Katılımcı öğrenciler güvenli eğitim ortamının oluşturulmasında ekip üyelerinin yaklaşımının da etkili olduğunu vurgulamışlardır. Bir katılımcı (Ahmet): “hemşireler ve sorumlu hemşire bize öğretmek için çabalyorlar, iyi bir yaklaşım sergiliyorlar...” şeklinde belirtirken, diğer bir katılımcı (Arzu) “... klinikteki hemşirelerin öğrenci olarak bizlere ve birbirlerine yardımları da çok önemli... hemşireler bilmeyince araştırma yoluna gidiyorlardı, bilmediklerini öğrenmeye çalışmaları bu bana güç veriyordu...” şeklinde ifade etmiştir.

b. Hasta ve Yakınlarının Yaklaşımı

Katılımcılar güvenli öğrenme ortamı için hastaların yaklaşımının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri (Ayşe) bu durumu: “*hastanın bizimle ilgili bir kez olumsuz deneyimi olduğunda bir daha bize hiçbir şey yaptırmak istemiyor... başaramadığımızda hastanın güvenini kaybediyoruz...*” şeklinde belirtmiştir. Öğrenciler hastalardan aldıkları olumlu geri bildirimlerin kendilerini motive ettiğini söylemişlerdir. Katılımcılardan Arzu bunu: “*...hastayla doğru iletişim içinde uygulamaları yapabildiğimizde hastalar çok iyisin diyor ve bu bizi çok iyi motive ediyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar uyguladıkları bakım karşısında hastalardan aldıkları geri bildirimlerin mesleki doyumu arttırdığını vurgulamışlardır. Katılımcı öğrencilerden Emine: “*bakımı, teoride/derste gördüklerimize dayalı olarak uyguladığımızda... verdiğimiz bakımın insanı mutlu ettiğini yararlı olduğumuzu gördükçe, hayır duasını aldıkça doyum alacağımızı düşünüyorum...*” demiştir.

c. Hemşirelerle Birebir Çalışma/Uygulama Yapma

Katılımcıların tamamı, hemşireler ile birebir çalışmanın kolay öğrenmelerini sağladığını ve uygulamalarda pratiklik kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyu katılımcılardan Ahmet: “*...klinikte hemşireyle olmak kolay öğrenme ortamı sağladı, sürekli hocayla olmaktan ziyade hemşire ile baş başa olmayı tercih ederim.*” derken, Ali: “*...hemşire bize çok destek oldu... uygulamalarda pratiklik kazandık...*” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar uygulamaları hemşire denetiminde yaptıkları zaman kendilerini daha güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir. Arzu bu durumu: “*hemşireler tüm kliniği, hastaları çok iyi biliyorlar, tanıyorlar ve hastalarına bütüncül yaklaşıyorlar... her şeylerine hakimler... böyle olunca da... güvenli bir ortamda hemşireler ile çalışmak daha öğretici, daha az stresli ve güvenli...*” olarak belirtmiştir.

d. Akran Desteği

Klinik ortamlarda öğrenciler öğrenme kaynağı olarak bilmedikleri şeyleri arkadaşlarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ahmet bu durumu: “*bilmediğimiz şeyleri bilen/yapan arkadaşlarımıza soruyoruz... onlarla yapıyoruz...*” şeklinde ifade etmişlerdir.

e. Öğretim Elemanları ile Uygulama Yapma

Klinik ortamlarda öğrenciler uygulama yapmak yerine bakım planı yazma ve tartışmaya odaklanıldığını, ancak yazarak değil yaparak öğrenebileceklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı öğrencilerden Ahmet bu durumu: “*klinikte her an hoca gelecek soru soracak korkusu olmamalı... onlarla uygulama yapmalıyız ama bizden bakım planı yazmamız bekleniyor... eve git bakım planı yaz, sonra bunlara çalış... yazarak değil yaparak öğrenebiliriz... teoriyi gereğinden fazla tartışıyoruz... birlikte uygulama yapalım...*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer iki katılımcı bu durumu: “*uygulamalarda sadece bakım planı yapmaya odaklanılıyor... yazılanlar uygulamaya aktarılıyor mu? ne kadarı uygulanıyor? diye bakılmadığını düşünüyoruz biz*” (Ebru), “*...hemşirelik, uygulama ağırlıklı bir meslek... akademik bilginin önemli olduğunu biliyoruz ancak uygulamaya aktarılmıyorsa bilgi de bir hiçtir... üniversiteler de akademik bilgiye daha çok önem verildiği için uygulama becerileri düşük hemşireler yetiştiriliyor... çalışmaya başlayınca bocalıyorsun... uygulama ağırlıklı bir eğitimin olması gerektiğini düşünüyorum.*” (Emine) şeklinde belirtmişlerdir. Öğrenciler yeterince uygulama yapmadıkları zaman kendilerine olan güvenlerinin azaldığını, hata yapabileceklerini ve bundan korktuklarını belirtmişlerdir. Bu korkunun giderilmesi ve kendilerine olan güvenin artması için uygulamanın daha etkin olarak yerine getirilmesini istemişlerdir. Katılımcılardan Ayşe bu durumu: “*...kendine güvenin olmaması uygulama tecrübemizin olmamasından kaynaklanıyor... mesela klinikte damar yolu her hastaya açılıyor*

gerçekten önemli... biz laboratuvarlarda damar yolunun açıldığı bölgeleri görüyoruz ama uygulamalı öğrenmiyoruz... bir şekilde ya da ne bileyim birbirimizin üzerinde damar yolu açmayı öğrenebilirdik diye düşünüyorum... hiç damar yolu açmadan gidip bir hastaya damar yolu açamıyorsun, korkuyorsun hata olabilir, hasta tepki gösterebilir... evet teorik bilgi önemsiz değil ancak etik ilkeler ve yasal düzenlemeler doğrultusunda uygulamalar ile birleştirilmeli, böyle olduğunda öğrenci kliniklerde pasif kalmaz, atılman olur..." şeklinde ifade etmiştir.

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada güvenli öğretim ortamının özellikleri ve klinik ortamlardaki öğretici kaynak algılarına ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. Klinik öğrenme ortamları, öğrencilerin mesleki yeterliliklerinin ve kimliklerinin gelişmesinde önemli bir role sahiptir.²² İyi tasarlanmış ve organize edilmiş klinik yerleştirmeler, öğrencilerin gelecekteki profesyonel kariyerlerinde gerekli olan bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmek için ihtiyaç duydukları uygun desteği ve öğrenme deneyimlerini almalarını sağlamada önemlidir.^{23,24} Klinik eğitim yöntemlerindeki farklılıkların hemşirelik öğrencilerinin genel beceri gelişimine etkisi ile ilgili metin madenciliği çalışmasında deneyime dayalı uygulamalı eğitimin, öğrencilerin "eylemleri sürdürme yeteneği" ile ilişkili olduğu bulunmuştur.²⁵ Çalışmamızda katılımcılar mesleki olarak kendilerini geliştirmek için klinik uygulamalarda yer alan her durumu görme ve uygulama imkânı bulmanın önemli olduğunu bildirmişlerdir. Uygulamaları yaparken aynı zamanda hasta güvenliğine dikkat ettiklerini vurgulamışlardır.

Kliniklerde uygulamaya çıkan öğrenci sayısının uygun öğrenme ortamı için önemli olduğu bilinmektedir. Ancak Türkiye'de klinik eğitim konusunda yaşanan önemli sorunlardan biri kliniklerde hemşirelik öğrenci sayısının fazla olmasıdır. Klinikte öğrenci sayısının fazla olması öğrenciler, eğitimciler, hemşireler ve hastalar açısından sorun oluşturabilmektedir.¹² Klinik ortamlarda öğrenci sayısının fazla olması

nedeniyle öğrencinin görevlerinin planlanması ve yerine getirilmesi için gereken destek öğrenciye sağlanamıyorsa, klinik öğrenme süresi etkisiz olabilmektedir. Arkan ve ark'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin tamamı kliniklerin öğrenci sayısı açısından kalabalık olduğunu ifade etmişlerdir.¹⁸ Bu çalışmada ise katılımcılar kliniklerde uygun ve yeterli sayıda öğrenci ile uygulama yaptıklarını ve bu sürecin de öğrenmelerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Klinik öğrenmede ortamın özellikleri, hasta tutumları, ekip üyelerinin tutum ve yaklaşımları önemlidir.²⁰ Öğrencilerin, klinikte çalışan hemşirelerin desteğine ihtiyaçları vardır.²⁶ Klinik ortamdaki personel ile zayıf iletişim,^{20,27} öğrencilerin kendilerini takımın bir üyesi gibi hissetmemelerine ve strese girmelerine neden olarak öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.²⁸ Yapılan bir çalışmada öğrenciler hemşire eğitimciler ve özellikle hemşireler tarafından yeterince desteklenmediklerini ve yönlendirilmediklerini belirtmişlerdir.² Bu çalışmada ise katılımcılar hemşirelerin birbirlerini ve öğrencileri destekleyerek öğrenme süreçlerini kolaylaştırmada iyi bir yaklaşım sergilediklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar hemşirelerle birebir uygulama yapmanın sorumluluk duygularını arttırdığını ve hasta bakımına daha çok zaman ayırdıklarını söylemişlerdir. Çalışma sonucumuzla paralel olarak Arkan ve ark'nın çalışmasında da öğrenciler, hemşirelerin kendilerini uygulamalara dahil ettiklerinde daha verimli öğrendiklerini ve motivasyonlarının arttığını belirtmişlerdir.¹⁸ Klinik eğitimde hemşirelerin öğrencilerle etkileşimi ve öğrencilere rol model olmaları önemli bir öğrenme şansıdır.²⁰ Bu nedenle klinik hemşirelerinin öğrencilerle iletişim kurması, iş birliği yapması ve onları desteklemesi son derece önemlidir.¹² Çalışmamızda katılımcılar hemşirelerle birebir çalışmanın kolay öğrenmelerini sağladığını ve uygulama pratiğini arttırdığını vurgulamışlardır. Aynı zamanda uygulamaları hemşire denetiminde yapmanın hasta ve kendileri açısından güvenli olduğunu söylemişlerdir.

Hastalarla karşılaşma, öğrencilerin akademik öğrenimlerini gerçek yaşam bağlamına entegre etmelerine ve böylece klinik öğrenimlerinin kalitesini artırmalarına yardımcı olur.²⁹ Öğrencilerin hastalarla etkileşiminin öğrenmeyi teşvik etmede oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Öğrenciler hastadan aldıkları geri bildirimlerle kendi mesleki gelişimlerinin farkına varırlar.³⁰ Bu çalışmada katılımcılar uyguladıkları bakım karşısında hastalardan aldıkları olumlu geri bildirimlerin onları motive ettiğini ve mesleki doyumlarını arttırdığını ifade etmişlerdir. Buna karşın başarısız bir uygulama yaptıklarında hastanın güvenini kaybedeceklerini ve hastanın sonraki uygulamalarda izin vermeyeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Klinik ortamda akran desteği ve etkili iletişimin öğrencilerin öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir.^{20,31} Yapılan bir çalışmada öğrenciler, akranlarının akademik başarılarının ve akranlarıyla olan olumlu etkileşimlerinin öğrenmelerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir¹⁸. Literatür ile paralel olarak bu çalışmada öğrenciler bilmedikleri uygulamaları bilen arkadaşlarına sorduklarını ve onlarla birlikte yaptıklarını belirtmişlerdir.

Teorik bilginin uygulama ile ilişkilendirilememesi klinik öğrenme açısından önemli bir sorundur. Çalışmalarda teori ve uygulama arasındaki boşluğun öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.^{19,20,32} Tiwaken ve ark teori ve pratiğin iyi bir klinik rehberlikle bütünleştirildiğinde öğrencilerin kendilerini mutlu ve güvende hissedeceklerini belirtmiştir.³³ Öğrencilerdeki algı, gelişmenin uzmanlık bilgisinden daha çok genel beceri yetkinliklerinde olduğu şeklindedir. Lee ve ark'nın yaptıkları çalışma uygulamaların hemşirelik öğrencilerine tanınan kişisel gelişim olanağının, genel beceri yeterlilikleri ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir.²⁵ Bu çalışmada da katılımcılar teorik bilginin öneminin farkında olduklarını ancak yeterince uygulama yapmadıkları zaman kendilerine güvenlerinin

azaldığını ve hata yapmaktan korktuklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda kendilerine güvenin artması için uygulamaların daha etkin olarak yerine getirilmesini istemişlerdiler.

Öğrencilerin klinik öğrenmesi eğitmenlerin ve diğer profesyonellerin denetimi altında gerçekleşmektedir.³⁵ Eğitmenlerin klinik öğrenmedeki birincil rolü, öğrenme sürecini kolaylaştırmaktır. Bazen eğitmenler, klinik uygulama süresinin yetersizliği, öğrenci sayısının fazlalığı veya öğrencilerin rollerini yalnızca değerlendirilmesi gereken bir şey olarak algılayabilmektedirler.³⁵ Yapılan araştırmalar, öğrencilerin değerlendirilmeye yönelik özel bir kaygı yaşadıklarını belirtmektedir.^{20,28,36} Kalitatif bir çalışmada da öğrenciler, öğretim elemanlarının yüksek beklentileri nedeniyle yorgunluk hissettiklerini ve öğrenmeye karşı motivasyonlarını kaybettiklerini belirtmişlerdir.¹⁸ Literatür ile benzer olarak bu çalışmada öğrenciler öğretim elemanlarının ağırlıklı olarak teorik bilgi sorguladıklarını, sürekli ziyaret yapılmasının strese neden olduğunu, öğrenmelerini engellediğini, hasta bakımına odaklanamadıklarını ve yoğun bir baskı hissettiklerini vurgulamışlardır.

Klinik ortamlarda mesleki bilgi ve becerinin oluşturulmasında öğretim elemanlarının öğrencilerle birebir hasta bakım uygulamalarına katılması önemlidir. Bu çalışmada öğrenciler uygulamalarda bakım planına odaklanıldığını, ancak yazarak değil yaparak öğrenebileceklerini ifade etmişlerdir. Çalışma sonucumuzla benzer olarak yapılan çalışmalarda öğrenciler klinik uygulama sırasında hemşirelik bakım planı hazırlamanın zamanlarının büyük bir bölümünü kapladığını ve hazırlık yapmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.^{19,37}

SONUÇ VE ÖNERİLER

Klinik uygulama, hemşirelik eğitiminin ana ve vazgeçilmez bölümünü oluşturmaktadır. Hemşirelik öğrencileri teorik bilgilerini klinik ortamda uygulayabildikleri ölçüde etkili hemşirelik bakımına ulaşabilirler. Etkili bir klinik eğitimin sağlanmasında güvenli öğretim ortamının yaratılması ve öğrenme kaynağı

olarak bireylerin etkin rol model olmaları önemlidir. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği sevebilmeleri ve sahiplenebilmeleri için beklentilerinin karşılanması gerekmektedir. Olumlu ve güvenli öğrenme ortamları sunan klinik ortamlar, kendine güvenen, mesleğe değer olduğunu hisseden ve motivasyonları yüksek hemşireler yetişmesini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Admi, H. Moshe-Eilon, Y. Sharon, D. and Mann, M. (2018). "Nursing Students' Stress and Satisfaction In Clinical Practice Along Different Stages: A Cross-Sectional Study". *Nurse Education Today*, 68, 86-92. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2018.05.027>.
- Dinmohammadi, M, Jalali, A. and Peyrovi, H. (2016). "Clinical Learning Experiences Of Iranian Student Nurses: A Qualitative Study". *Nursing Practice Today*, 3 (1), 31-39.
- Flott, E. A. and Linden, L. (2016). "The Clinical Learning Environment In Nursing Education: A Concept Analysis". *Journal of Advanced Nursing*, 72 (3), 501-513. <http://dx.doi.org/10.1111/jan.12861>.
- Aktaş, Y. Y. and Karabulut, N. (2016). "A Survey on Turkish Nursing Students' Perception Of Clinical Learning Environment and Its Association With Academic Motivation and Clinical Decision Making". *Nurse Education Today*, 36, 124-128. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2015.08.015>.
- Bahçecioglu Turan, G, Tan, M. and Dayapoğlu, N. (2017). "Hemşirelik Öğrencilerinin ve Klinik Hemşirelerin İntörn Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20 (3), 170-179.
- Doğu, Ö. and Güler, D. S. (2016). "Klinisyen Hemşirelerin İntörnlük Uygulaması Hakkındaki Görüşleri". *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 79-82.
- Yılmaz, M, Çetin, Ç, Cetişli, N. E, Avdal, E. Ü. and Tokem, Y. (2018). "Hemşirelik Öğrencilerinin Ve Hemşirelerin İntörnlüğe İlişkin Görüşleri". *Pamukkale Tıp Dergisi*, 11 (3), 329-336. <http://dx.doi.org/10.31362/patd.451910>.
- Karabulutlu Yılmaz, E, Bahçecioglu Turan, G. and Oruç Gündüz, F. (2020). "The Effect of Internships on Students' Satisfaction With Their Nursing Education". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23 (1), 60-66. <http://dx.doi.org/10.17049/ataunihem.524157>.
- Gökalg, K, Durmaz, H. and Orak, O. S. (2018). "Hemşirelerin Gözüyle İntörn Hemşire". *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 80-85.
- Karadağ, G, Parlar Kılıç, S, Ovayolu, N, Ovayolu, Ö. and Kayaaslan, H. (2013). "Difficulties Encountered By Nursing Students In Practices And Their Views About Nurses". *TAF Prev Med Bull*, 12 (6), 665-672.
- Kostak Akgün, M, Aras, T. and Akarsu, Ö. (2012). "Hemşirelik Öğrencilerinin Gözünden Klinik Hemşirelerin Eğitimlerine Katkı Sağlama Durumları". *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 1 (2), 39-46.
- Günay, U. and Kılınç, G. (2018). "The Transfer Of Theoretical Knowledge To Clinical Practice By Nursing Students And The Difficulties They Experience: A Qualitative Study". *Nurse Education Today*, 65, 81-86. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2018.02.031>.
- Pollard, C, Ellis, L, Stringer, E. and Cockayne, D. (2007). "Clinical Education: A Review Of The Literature". *Nurse Education in Practice*, 7 (5), 315-322. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2006.10.001>.
- Collier, A. D. (2018). "Characteristics Of An Effective Nursing Clinical Instructor: The State Of The Science". *Journal of Clinical Nursing*, 27 (1-2), 363-374. <http://dx.doi.org/10.1111/jocn.13931>.
- Jeppesen, K. H, Christiansen, S. and Frederiksen, K. (2017). "Education Of Student Nurses—A Systematic Literature Review". *Nurse Education Today*, 55, 112-121. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2017.05.005>.
- Vitale, E. (2014). "Clinical Teaching Models For Nursing Practice: A Review Of Literature". *Professionii Infermieristiche*, 67 (2), 117-125. <http://dx.doi.org/10.7429/pi.2014.672117>.
- Polit, D. and Beck, C. T. (2018). "Essentials Of Nursing Research: Appraising Evidence For Nursing Practice". Philadelphia: Wolters Kluwer.
- Arkan, B, Ordin, Y. and Yılmaz, D. (2018). "Undergraduate Nursing Students' Experience Related To Their Clinical Learning Environment And Factors Affecting To Their Clinical Learning Process". *Nurse Education in Practice*, 29, 127-132. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2017.12.005>.
- Elcigil, A. and Yildirim Sari, H. (2007). "Determining Problems Experienced By Student Nurses In Their Work With Clinical Educators In Turkey". *Nurse Education Today*, 27 (5), 491-498. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2006.08.011>.
- Serçekuş, P. and Başkale, H. (2016). "Nursing Students' Perceptions About Clinical Learning Environment In Turkey". *Nurse Education in Practice*, 17, 134-138. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2015.12.008>.
- Graneheim, U. H. and Lundman, B. (2004). "Qualitative Content Analysis In Nursing Research: Concepts, Procedures and Measures To Achieve Trustworthiness". *Nurse Education Today*, 24 (2), 105-112. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>.
- Pitkänen, S, Kääriäinen, M, Oikarainen, A, Tuomikoski, A, M, Elo, S, Ruotsalainen, H. and Mikkonen, K. (2018). "Healthcare Students' Evaluation Of The Clinical Learning Environment And Supervision - A Cross-Sectional Study". *Nurse Education Today*, 62, 143-149. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2018.01.005>.

23. Lovecchio, C. P, DiMattio, M. J. and Hudacek, S. (2015). "Predictors of Undergraduate Nursing Student Satisfaction with Clinical Learning Environment: A Secondary Analysis". *Nursing Education Perspectives*, 36 (4), 252-254. <http://dx.doi.org/10.5480/13-1266n>.
24. Vizcaya-Moreno, M. F, Pérez-Cañaveras, R. M, Jiménez-Ruiz, I. and de Juan, J. (2018). "Student Nurse Perceptions Of Supervision And Clinical Learning Environment: A Phenomenological Research Study". *Enfermería Global*, 17 (3), 306-331. <http://dx.doi.org/10.6018/eglobal.17.3.276101>.
25. Lee, H, Shimotakahara, R, Fukada, A, Shinbashi, S. and Ogata, S. (2019). "Impact Of Differences In Clinical Training Methods On Generic Skills Development Of Nursing Students: A Text Mining Analysis Study". *Heliyon*, 5 (3), e01285. <http://dx.doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e01285>.
26. Lúanaigh, P. (2015). "Becoming A Professional: What Is The Influence Of Registered Nurses On Nursing Students' Learning In The Clinical Environment?" *Nurse Education in Practice*, 15 (6), 450-456. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2015.04.005>.
27. Madhavanpraphakaran, G. K, Shukri, R. K. and Balachandran, S. (2014). "Preceptors' Perceptions Of Clinical Nursing Education". *Journal of Continuing Education in Nursing*, 45 (1), 28-34. <http://dx.doi.org/10.3928/00220124-20131223-04>.
28. Mlek, M. (2011). *Nursing Students' Learning Experiences In Clinical Settings: Stress, Anxiety and Coping*. Doctoral Dissertation. Concordia University, Educational Studies, Kanada, Montreal.
29. Suikkala, A, Koskinen, S. and Leino-Kilpi, H. (2018). "Patients' Involvement In Nursing Students' Clinical Education: A Scoping Review". *International Journal Of Nursing Studies*, 84, 40-51. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2018.04.010>.
30. Suikkala, A, Leino-Kilpi, H. and Katajisto, J. (2008). "Nursing Student-Patient Relationships: A Descriptive Study Of Students' and Patients' Views". *International Journal Of Nursing Education Scholarship*, 5, 15. <http://dx.doi.org/10.2202/1548-923x.1457>.
31. Roberts, D. (2009). "Friendship Fosters Learning: The Importance Of Friendships In Clinical Practice". *Nurse Education Practice*, 9 (6), 367-371. doi: 10.1016/j.nepr.2008.10.016.
32. Khater, W, Akhu-Zaheya, L. and Shaban, I. (2014). "Sources Of Stress and Coping Behaviours In Clinical Practice Among Baccalaureate Nursing Students". *International Journal of Humanities and Social Science*, 4 (6), 194-202. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2012.01.005>.
33. Tiwaken, S. U, Caranto, L. C. and David, J. J. T. (2015). "The Real World: Lived Experiences Of Student Nurses During Clinical Practice". *International Journal of Nursing Science*, 5 (2), 66-75. <http://dx.doi.org/10.5923/j.nursing.20150502.05>.
34. Sedgwick, M. and Harris, S. (2012). "A Critique Of The Undergraduate Nursing Preceptorship Model". *Nursing Research and Practice*, 6, 248356. <http://dx.doi.org/10.1155/2012/248356>.
35. Karaöz, S. (2013). "General Overview Of Clinical Evaluation In Nursing Education: Challenges and Recommendations". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (3), 149-158.
36. Cilingir, D, GURSOY, A. A, Hintistan, S. and Ozturk, H. (2011). "Nursing and Midwifery College Students' Expectations Of Their Educators and Perceived Stressors During Their Education: A Pilot Study In Turkey". *International Journal of Nursing Practice*, 17 (5), 486-494. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1440-172X.2011.01965.x>.
37. Oner Altıok, H. and Ustun, B. (2013). "The Stress Sources of Nursing Students". *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13 (2), 760-766.